

Prediction of Academic Aspiration based on Spiritual Intelligence and Tenacity

ARTICLE INFO

Article Type

Descriptive Study

Authors

Safari H.¹ BSc,
Jenaabadi H.² PhD,
Salmabadi M.* MSc,
Abasi A.³ BSc

How to cite this article

Safari H, Jenaabadi H, Salmabadi M, Abasi A. Prediction of Academic Aspiration based on Spiritual Intelligence and Tenacity. Education Strategies in Medical Sciences. 2016;8(6):7-12.

*Education Department, Psychology & Education Faculty, Farhangian University, Shahid Bahonar Pardis, Birjand, Iran

¹Education Department, Psychology & Education Faculty, Farhangian University, Imam Sajad Pardis, Birjand, Iran

²Education Department, Psychology & Education Faculty, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran

³Counseling Department, Psychology & Education Faculty, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Correspondence

Address: No. 17, Mosa-ebne-Jafar 20, Birjand, Iran. Postal code: 9715964555

Phone: +98 5632226324

Fax: +98 5632226324

salmabady68.counseling@gmail.com

Article History

Received: February 14, 2016

Accepted: March 6, 2016

ePublished: March 28, 2016

ABSTRACT

Aims The students' academic achievements are noticed by the managers of academic centers. One of the major factors in the academic achievements is academic enthusiasm. The aim of this study was to predict the academic enthusiasm based on spiritual intelligence and psychological tenacity in the students of Birjand University of Medical Sciences.

Instrument & Methods In the correlational cross-section study, 165 students of Birjand University of Medical Sciences were studied in 2015-16 academic year. The subjects were selected based on Morgan table and via stratified random sampling method. Data was collected using spiritual intelligence, Ahvaz psychological tenacity, and academic enthusiasm scales. Data was analyzed by SPSS 22 software using Pearson correlational coefficient, synchronic regression, and independent T test.

Findings There were positive and significant correlations between academic enthusiasm and spiritual intelligence ($r=0.10$) and psychological tenacity ($r=0.21$; $p<0.01$). 0.16 of academic enthusiasm variance were predicted by spiritual intelligence and psychological tenacity, mutually. Of the components of spiritual intelligence, existential critical thinking and transcendental consciousness could predict academic enthusiasm, only.

Conclusion Academic enthusiasm can be predicted based on spiritual intelligence and psychological tenacity.

Keywords Emotional Intelligence; Psychological Tenacity; Academic Enthusiasm; Students, Medical

CITATION LINKS

[1] Student engagement in one-shot library instruction [2] Role of procrastination and motivational self-regulation in predicting students' academic engagement [3] An achievement goal theory perspective on issues in motivation terminology, theory, and research [4] A study of the effectiveness of martin's cognitive behavioral multidimensional interventions on academic achievement and engagement of high school female students in Isfahan City [5] Student engagement and its relationship with early high school dropout [6] Motivation as an enabler for academic success [7] Academic personal bests (PBs), engagement, and achievement: A cross-lagged panel analysis [8] Intelligence beliefs and academic achievement: the role of achievement goals and academic engagement [9] Meta-analysis of factors affecting students' motivation high [10] The relationship between spiritual intelligence and happiness on the nurse staffs of the Fatemeh Zahra Hospital and Bentolhoda Institute of Boushehr City [11] Spiritual intelligence [12] Spiritual intelligence: A contemporary concern with regard to living status of the senior citizens [13] study of spiritual intelligence and adjustment among arts and science college students [14] A viable model and self-report measure of spiritual intelligence [15] The relation between religiosity and spiritual intelligence and their effect on students' academic achievement [16] Relationship between spiritual intelligence, happiness and academic achievement in students of Qom University of Medical Sciences [17] The relation between spiritual intelligence and test anxiety among nursing and midwifery students: Application of path analysis [18] Hardiness and health: A prospective study [19] Hardiness: An operationalization of existential courage [20] Resilience at work: How to succeed no matter what life throws at you [21] Relationship of hardiness to alcohol and drug use in adolescents [22] A study of the relationship between psychological hardiness, thinking styles, social skills and academic achievement in school children [23] The relationship between hardiness and achievement motivation and academic performance of students of Payam Noor University in Ahvaz [24] Rethinking claims of spiritual intelligence: A Definition, Model, and Measure [25] Is spirituality intelligence? motivation, cognition, and the psychology of ultimate concern [26] Construction and validation of a scale to measure psychological hardiness [27] School engagement: Potential of the concept, state of the evidence [28] Relationship between the spiritual intelligence, academic achievement, and achievement motivation among the students [29] The psychology underlying successful retention practices [30] Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment [31] The varieties of religious experience and the retention of clients in Taiwanese faith-based residential drug user treatment

پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی براساس هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی

مقدمه

پیشرفت تحصیلی و موفقیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌ها و عوامل مرتبط با آن، از اولویت‌های پژوهش در آموزش و از مسایل مورد توجه مدیران آموزشی دانشگاه‌هاست. یکی از عوامل کلیدی موثر در موفقیت دانشجویان مفهوم "اشتیاق تحصیلی" است [1]. پیوند رفتارهای دانشجو و شرایط محیطی دانشگاه سبب ایجاد اشتیاق در فرد و موفقیت وی می‌شود. اشتیاق چیزی بیش از یک وضعیت هیجانی گذرا و خاص است و به یک حالت پایایی سرایت‌کننده و هیجانی-شناختی اشاره دارد که روی یک موضوع، واقعه یا رفتار خاص متمرکز می‌شود [2].

سازه اشتیاق تحصیلی به رفتارهایی که به یادگیری و پیشرفت تحصیلی مربوط است، اطلاق می‌شود [3]. این مفهوم به کیفیت تلاشی اشاره دارد که فراگیر صرف فعالیت‌های هدفمند آموزشی می‌کند تا به صورت مستقیم در دست‌یابی به نتایج مطلوب نقش داشته باشد [4]. اشتیاق تحصیلی سازه‌ای چندبعدی است که دارای سه بُعد شناختی، انگیزشی و رفتاری است [5]؛ اشتیاق تحصیلی شناختی شامل به‌کارگیری راهبردهای شناختی و فراشناختی در یادگیری است، اشتیاق تحصیلی انگیزشی (عاطفی) شامل سه مولفه احساس، ارزش و عاطفه است و دوست‌داشتن محیط آموزشی و علاقه به کارهای دانشگاه را در بر می‌گیرد، و اشتیاق تحصیلی رفتاری شامل حضور فعال همراه با شوق و شور در محیط آموزشی است [6].

مطالعات نشان داده است دانشجویانی که از لحاظ شناختی و عاطفی در یادگیری اشتیاق نشان می‌دهند نسبت به دانشجویانی که سطوح پایین‌تری از اشتیاق شناختی و عاطفی را دارند، رغبت بیشتری برای صرف وقت و تلاش کافی در تکالیف و مطالعات از خود نشان داده و کارآمدی و اصرار بیشتری در مواجهه با مشکلات و مسایل دارند. تحقیقات نشانگر آن است که بین اشتیاق تحصیلی و عملکرد تحصیلی [7] و اشتیاق تحصیلی و پیشرفت تحصیلی [8] رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین در فراتحلیلی نشان داده شد که خودکارآمدی تحصیلی، خودپنداره تحصیلی، نگرش نسبت به یادگیری، ادراک شایستگی، عزت نفس، یادگیری خودتنظیمی و جهت‌گیری هدف، مهم‌ترین عوامل فردی مرتبط با انگیزش و اشتیاق تحصیلی در دانش‌آموزان هستند [9].

از سویی دیگر، دانشجویان رشته‌های گروه پزشکی روزانه با استرس‌های شغلی زیادی مواجه می‌شوند که سلامت روانی و جسمانی‌شان را به خطر می‌اندازد و عملکرد تحصیلی آنان را تحت تاثیر قرار می‌دهد. در چنین شرایطی، منبعی که می‌تواند به آنها کمک کند معنویت است، زیرا می‌تواند آن را در تجربه‌های معنوی خود و به‌کارگیری آن در حل مسایل و درک ارزش و غنای زندگی یاری دهد [10]. استفاده از "هوش معنوی" آنها را قادر می‌سازد تا برای حل مشکلات با شیوه نگرش معنوی اقدام کنند و به حقیقت

هدیه صفری BSc

گروه علوم تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، پردیس امام سجاد بیرجند، بیرجند، ایران

حسین جنابادی PhD

گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

مجتبی سلم‌آبادی MSc*

گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید باهنر بیرجند، بیرجند، ایران

امیر عباسی BSc

گروه مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

چکیده

اهداف: پیشرفت تحصیلی و موفقیت تحصیلی دانشجویان، از مسایل مورد توجه مدیران آموزشی دانشگاه‌هاست که یکی از عوامل کلیدی موثر در آن، اشتیاق تحصیلی است. پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی براساس هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند انجام شد.

ابزار و روش‌ها: در این مطالعه مقطعی از نوع توصیفی-همبستگی، ۱۶۵ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۹۵ براساس جدول مورگان و به‌روش تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. ابزار پژوهش، پرسش‌نامه‌های مقیاس هوش معنوی، مقیاس سرسختی روان‌شناختی اهواز و مقیاس اشتیاق تحصیلی بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS 22 و توسط آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون به‌شیوه همزمان و آزمون T مستقل انجام شد.

یافته‌ها: رابطه اشتیاق تحصیلی با متغیرهای هوش معنوی ($r=0/10$) و سرسختی روان‌شناختی ($r=0/21$) مثبت و معنی‌دار بود ($p<0/01$). متغیرهای هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی با هم $0/16$ واریانس اشتیاق تحصیلی را پیش‌بینی می‌کردند و از بین مولفه‌های هوش معنوی، تنها مولفه‌های تفکر انتقادی وجودی و آگاهی متعالی، توانایی پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی را داشتند.

نتیجه‌گیری: اشتیاق تحصیلی بر مبنای هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی قابل پیش‌بینی است.

کلیدواژه‌ها: هوش معنوی، سرسختی روان‌شناختی، اشتیاق تحصیلی، دانشجویان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۱/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۱۲/۱۵

* نویسنده مسئول: salmabady68.counseling@gmail.com

در پژوهشی دیگر نشان داده شد که بین متغیرهای سرسختی روان‌شناختی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد و سرسختی روان‌شناختی قابلیت پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را دارد [22]. پژوهشی دیگر نشان داد که بین سرسختی روان‌شناختی و عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد و متغیر سرسختی روان‌شناختی، پیش‌بینی‌کننده عملکرد تحصیلی دانشجویان است [23].

اشتیاق تحصیلی یک سازه چندبُعدی است و ایجاد و افزایش آن در دانشجویان نیاز به یک برنامه جامع، عملیاتی و چندبُعدی دارد. همچنین با توجه به اهمیت اشتیاق تحصیلی در بین دانشجویان علوم پزشکی، تا آنجا که محقق بررسی نموده است، در پژوهش‌ها کمتر به آن پرداخته شده و متغیری نوپا در حیطه مطالعات دانشگاهی ایران محسوب می‌شود. از طرفی، به نظر می‌رسد متغیرهایی همچون هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی می‌توانند در اشتیاق تحصیلی دانشجویان موثر باشند.

لذا پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی براساس هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند انجام شد.

ابزار و روش‌ها

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی از نوع همبستگی است که در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ انجام شد. ۱۶۵ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند براساس جدول مورگان و به روش تصادفی طبقه‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند.

ابزار پژوهش، پرسش‌نامه‌های مقیاس هوش معنوی، مقیاس سرسختی روان‌شناختی اهواز و مقیاس اشتیاق تحصیلی بود:

مقیاس خودگزارشی هوش معنوی: این پرسش‌نامه توسط کینگ [24] ساخته شده و دارای ۲۴ آیتم است که هوش معنوی را در مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (کاملاً نادرست=۱ تا کاملاً نادرست=۵) می‌سنجد (البته در سؤال ۶، نمره‌گذاری معکوس است) و دارای چهار خرده‌مقیاس تفکر انتقادی وجودی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی و توسعه حالت هوشیاری است. پایایی مقیاس از طریق روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲ و از طریق تنصیف ۰/۹۱ به‌دست آمده است. در بررسی اعتبار هر یک از زیرمقیاس‌ها نیز ضریب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس تفکر انتقادی وجودی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی و توسعه حالت هوشیاری به ترتیب ۰/۷۸، ۰/۷۸، ۰/۸۷ و ۰/۹۱ به‌دست آمد [24]. همچنین در مطالعه‌ای ضریب آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه ۰/۸۹ و ضریب اعتبار آن از طریق بازآزمایی در یک نمونه ۷۰ نفری در فاصله زمانی دو هفته ۰/۶۷ محاسبه شد [25]. در پژوهش حاضر پایایی کل به‌روش آلفای کرونباخ ۰/۸۱ به‌دست آمد.

رسیده و احساس شادکامی نمایند. وقتی افراد احساس شادی کنند، خلاق‌تر و کارآمدتر هستند و می‌توانند بهتر تصمیم‌گیری کنند [11].

هوش معنوی را توانایی تجربه‌شده‌ای می‌دانند که به افراد امکان دستیابی به دانش و فهم بیشتر را می‌دهد و زمینه را برای رسیدن به کمال و ترقی در زندگی فراهم می‌سازد [12]. در واقع، هوش معنوی با زندگی درونی ذهن و نفس و ارتباط آن با جهان رابطه دارد و ظرفیت فهم عمیق سؤالات وجودی و بینش نسبت به سطوح چندگانه هوشیاری را شامل می‌شود [13]. برخی محققان نیز هوش معنوی را سازه‌ای چهاربُعدی می‌دانند؛ تفکر وجودی انتقادی، ایجاد معناهای شخصی، آگاهی متعالی و بسط هوشیاری [14].

اگر چه تحقیقاتی که به بررسی ارتباط هوش معنوی و اشتیاق تحصیلی پرداخته باشند در دسترس نیست، لیکن مطالعات متعدد انجام‌یافته در زمینه هوش معنوی، موید تاثیر آن بر موضوعات مختلف تحصیلی بوده است؛ به‌طور مثال، یافته‌های پژوهشی نشان داد که هوش معنوی پیش‌بینی‌کننده قدرتمندی برای عملکرد تحصیلی دانشجویان است [15]. همچنین در پژوهشی دیگر نشان داده شد که هوش معنوی بالاتر با شادکامی بیشتر و پیشرفت تحصیلی دانشجویان همراه است و ارتقای هوش معنوی باعث داشتن یک روحیه شاد و پیشرفت تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی می‌شود [16]. در همین راستا در پژوهشی نشان داده شد که ارتباط معنی‌دار و معکوسی بین اضطراب امتحان و نمره هوش معنوی وجود دارد و ابعاد هوش معنوی تاثیر مستقیمی بر اضطراب امتحان می‌گذارد [17].

از طرف دیگر، یکی از متغیرهای مهم که به‌نظر می‌رسد با اشتیاق تحصیلی رابطه دارد، سرسختی روان‌شناختی یا سخت‌رویی است. واژه سرسختی روان‌شناختی را کوباسا و همکاران [18] ابداع کردند. وی در توصیف این واژه معتقد است سرسختی روان‌شناختی ویژگی شخصیتی است که فرد واجد آن قادر به حل کارآمد چالش‌ها و استرس‌های بین‌فردی است و در مواجهه با حوادث و رویدادهای استرس‌زای زندگی از آن به‌عنوان منبع مقاومت و همانند سپری محافظ استفاده می‌کند. این سازه از سه مولفه تعهد، کنترل و مبارزه‌جویی تشکیل شده است [19]؛ مقصود از تعهد، آن است که فرد در رویارویی با شرایط دشوار، به‌جای ترک صحنه، ترجیح دهد حضور خود را در صحنه حفظ کند و به افراد درگیر در آن موقعیت، در برطرف کردن دشواری کمک نماید. مقصود از کنترل، آن است که فرد به توانایی‌های خود برای اثرگذاری بر نتایج رویدادها باور داشته باشد و مقصود از مبارزه‌جویی آن است که فرد در رویارویی با چالش‌ها به‌جای مقصر قلمداد کردن سرنوشت، در صدد ایجاد فرصت‌هایی برای رشد خود و دیگران باشد [20].

تحقیقات انجام‌شده در زمینه سرسختی روان‌شناختی حکایت از نقش مهم آن در تحصیل دارد؛ از جمله پژوهشی نشان داد که سرسختی بالاتر، موفقیت تحصیلی بیشتری را نیز به‌همراه دارد [21].

۰/۱۶ واریانس اشتیاق تحصیلی را پیش‌بینی می‌کردند. مولفه‌های تفکر انتقادی وجودی ($\beta=0/47$)، آگاهی متعالی ($\beta=0/22$) و سرسختی روان‌شناختی ($\beta=0/15$) بر اشتیاق تحصیلی تاثیر مثبت و معنی‌دار داشتند ($p<0/05$)، به این معنی که با افزایش این عامل‌ها، میزان اشتیاق تحصیلی نیز افزایش می‌یافت.

جدول ۱) میانگین نمرات متغیرهای هوش معنوی، سرسختی روان‌شناختی و اشتیاق تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند به تفکیک جنسیت

میانگین	شاخص
هوش معنوی	
۳/۲۷±۰/۵۹	دختر
۳/۲۵±۰/۵۴	پسر
۳/۲۶±۰/۵۶	کل
سرسختی روان‌شناختی	
۳/۰۱±۰/۶۲	دختر
۳/۱۷±۰/۶۱	پسر
۳/۰۹±۰/۶۱	کل
اشتیاق تحصیلی	
۱/۵۵±۰/۵۸	دختر
۱/۵۲±۰/۶۷	پسر
۱/۵۳±۰/۶۲	کل

بحث

مطالعه حاضر با هدف پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی براساس هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند انجام شد. اولین یافته پژوهش نشان داد که بین هوش معنوی با اشتیاق تحصیلی رابطه معنی‌داری وجود دارد. از این یافته این گونه استنباط شد که با افزایش هوش معنوی، اشتیاق به تحصیل افزایش می‌یابد. نتیجه به‌دست‌آمده با پژوهش‌های مشابه پیشین [15, 16] که نشان دادند هوش معنوی در عملکرد تحصیلی و پیشرفت تحصیلی موثر است همخوانی دارد، اما با یافته‌های پژوهشی دیگر [28] که نشان داد ابعاد چهارگانه هوش معنوی با موفقیت تحصیلی و انگیزه پیشرفت در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارتباط ندارد، هماهنگ نیست.

در تایید یافته فوق در پژوهشی که در بین دانشجویان رشته بازرگانی صورت گرفت، نشان داده شد افرادی که به‌صورت فیزیکی و روحی در حال تعادل بودند و به‌عبارتی هوش معنوی بالاتری داشتند، کاربست‌های موثرتر و خلاق‌تری به‌کار می‌بردند. بنابراین محققان پیشنهاد نمودند که خلاقیت و نوآوری در پی هوش معنوی برای ایجاد انسان موفق، موثر است. هوش معنوی به‌عنوان هوش غایی که مسایل معنایی و ارزشی را نشان می‌دهد و ظرفیت‌های سازگاری روانی را در بر می‌گیرد، بر جنبه‌های غیرمادی و غیرجبری بنا شده و دربرگیرنده منابع معنوی، ارزش‌ها و ویژگی‌هایی است که عملکرد و انگیزه‌های امور روزانه را افزایش می‌دهد [10].

دوره ۹، شماره ۱، بهمن و اسفند ۱۳۹۴

مقیاس سرسختی روان‌شناختی - فرم کوتاه اهواز: این پرسش‌نامه را کیمرثی و همکاران [26] ساخته و اعتباریابی کردند که دارای ۲۰ ماده و هر ماده دارای چهار گزینه (هرگز، به‌ندرت، گاهی اوقات، بیشتر اوقات) است. در نمره‌گذاری برای هر ماده مقادیر صفر برای گزینه "هرگز" تا ۳ برای گزینه "بیشتر اوقات" در نظر گرفته شده است. طراحان مقیاس، ضرایب پایایی را به دو روش بازآزمایی و آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۴ و ۰/۷۶ محاسبه کردند [26]. روایی این آزمون به‌روش روایی همزمان با سه ملاک مقیاس اضطراب عمومی، پرسش‌نامه افسردگی و خودشکوفایی منلو محاسبه شد و ضرایب به‌دست‌آمده به ترتیب ۰/۶۵، ۰/۶۷ و ۰/۶۲ بود. در ضمن، روایی مقیاس همزمان با تعریف واژه سرسختی روان‌شناختی نیز محاسبه شد که روایی به‌دست‌آمده رضایت‌بخش بود [26]. در پژوهش حاضر پایایی کل به‌روش آلفای کرونباخ ۰/۶۹ به‌دست آمد.

مقیاس اشتیاق تحصیلی: این مقیاس به‌وسیله فردریکر و همکاران [27] ساخته شده و دارای ۱۵ گویه است که این گویه‌ها سه خرده‌مقیاس اشتیاق رفتاری، اشتیاق عاطفی و اشتیاق شناختی را می‌سنجند. پاسخ هر کدام از گویه‌ها دارای نمرات یک تا ۵ است که از "هرگز" تا "در تمام اوقات" را شامل می‌شود. طراحان مقیاس، ضریب پایایی این مقیاس را ۰/۸۶ گزارش نموده‌اند [27]. روایی این پرسش‌نامه در پژوهشی تایید شده و پایایی کل به‌روش آلفای کرونباخ در پژوهش آنها ۰/۶۶ به‌دست آمد [2]. در پژوهش حاضر پایایی کل به‌روش آلفای کرونباخ ۰/۷۴ محاسبه شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS 22 انجام گرفت. برای بررسی رابطه بین متغیرهای پژوهش از ضریب همبستگی پیرسون و برای تعیین میزان تاثیر متغیرهای پیش‌بین بر متغیر ملاک از تحلیل رگرسیون همزمان استفاده شد. با توجه به معنی‌دار بودن کل مدل، برای بررسی این موضوع که کدام یک از ضرایب صفر نیست یا به‌عبارت دیگر کدام متغیر یا متغیرها تاثیر معنی‌دار در مدل دارند، آزمون T مستقل مورد استفاده قرار گرفت.

یافته‌ها

از مجموع ۱۶۵ نفر، ۹۱ نفر دختر (۵۵/۲٪) و ۷۴ نفر پسر (۴۸/۸٪) بودند که از این تعداد ۱۱۸ نفر مجرد (۷۱/۵٪) و ۴۷ نفر متأهل (۲۸/۵٪) و همچنین ۱۳ نفر (۷/۹٪) در مقطع کاردانی، ۱۰۵ نفر (۶۳/۶٪) در مقطع کارشناسی، ۳ نفر (۱/۸٪) در مقطع ارشد و ۴۴ نفر (۲۶/۷٪) در مقطع دکتری مشغول به تحصیل بودند (جدول ۱). رابطه اشتیاق تحصیلی با متغیرهای هوش معنوی ($r=0/10$) و سرسختی روان‌شناختی ($r=0/21$) مثبت و معنی‌دار بود ($p<0/01$). همچنین رابطه بین هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی نیز معنی‌دار بود ($r=0/19$; $p<0/05$).

متغیرهای هوش معنوی ($\beta=2/197$) و سرسختی روان‌شناختی ($\beta=-0/213$) در پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی سهم داشتند و با هم

دوماهنامه علمی - پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی

می‌کند و علی‌رغم هدایت انسان‌ها برای عمل، راه حلی برای مسایل به‌شیوه خاص و در سبک‌های مختلف زندگی پدید می‌آورند[11].

در تبیین ارتباط سرسختی و اشتیاق تحصیلی می‌توان گفت ویژگی شخصیتی سرسختی، نگرش درونی خاصی را به‌وجود می‌آورد که شیوه رویارویی افراد با مسایل مختلف زندگی را تحت تاثیر قرار می‌دهد و باعث می‌شود فرد فشارهای روانی را به‌صورت واقع‌بینانه و با بلندنظری مورد توجه قرار دهد. به‌عبارت‌دیگر، صفت مبارزه‌جویی، فرد سرسخت را قادر می‌سازد تا حتی حوادث ناخوشایند را بر حسب امکانی برای یادگیری و نه تهدیدی برای ایمنی در نظر بگیرد و تمامی این جنبه‌ها باعث پیشگیری یا کوتاه‌شدن مدت پیامدهای منفی حوادث فشارزا می‌شود و در نتیجه زمینه تحرک، علاقه‌مندی و اشتیاق فرد را در یادگیری فراهم می‌کند[22].

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به مقطعی‌بودن اجرای پژوهش و نمونه مورد پژوهش اشاره نمود. همچنین کمبود ادبیات پژوهشی در زمینه اشتیاق تحصیلی از دیگر محدودیت‌های پژوهش حاضر است. با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان گفت که متخصصان و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت، بایستی به‌منظور سازگاری روان‌شناختی بهتر این افراد، به متغیرهای هوش معنوی و مولفه‌های آن و سرسختی روان‌شناختی به‌عنوان منابع کمکی و انگیزشی در اشتیاق و تحرک تحصیلی توجه کافی نمایند و به مسئولان مراکز مشاوره دانشگاهی و خوابگاهی توصیه می‌شود که به اجرای مداخلات روان‌شناسی مبتنی بر هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی در جهت ارتقای سلامت روان و ترغیب تحصیلی دانشجویان اقدام نمایند.

نتیجه‌گیری

اشتیاق تحصیلی بر مبنای هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی قابل پیش‌بینی است.

تشکر و قدردانی: بر خود واجب می‌دانیم از کلیه کسانی که در این پژوهش ما را یاری نمودند از جمله کارکنان و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند کمال تشکر و قدردانی را داشته باشیم.

تاییدیه اخلاقی: به افراد شرکت‌کننده در پژوهش، در مورد محرمانه‌بودن نتایج پرسش‌نامه اطمینان داده شد.

تعارض منافع: هیچ گونه تعارضی در منافع، فرآیند نگارش و فرآیند داوری مقاله در بین نویسندگان وجود نداشت.

منابع مالی: تامین منابع مالی این مقاله کاملاً مشخص است و از هیچ نهادی حمایت مالی دریافت نشده است.

معنوی در واقع پرسش‌هایی را در رابطه با نقش فرد در ارتباط با دیگران مطرح می‌کند که می‌تواند در سخت‌کوشی، شادکامی، اشتیاق و علاقه و نهایتاً موفقیت موثر باشد[28].

دیگر یافته پژوهش نشان داد که بین سرسختی روان‌شناختی با اشتیاق تحصیلی رابطه معنی‌دار وجود دارد. بنابراین می‌توان چنین برداشت نمود که هر چه سرسختی روان‌شناختی افزایش یابد، اشتیاق به تحصیل نیز افزایش می‌یابد. نتیجه حاصله با پژوهش‌های پیشین[21-23] که دریافتند بین سرسختی روان‌شناختی با پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد، همسو است. سرسختی روان‌شناختی به‌عنوان یک عامل محافظت‌کننده، بر نحوه مواجهه دانشجویان با چالش‌های تحصیلی، فقدان آمادگی و سایر تجارب آسیب‌زا تاثیر می‌گذارد[29]. براساس مطالعه آنان دانشجویان با سطح سرسختی بالا قادرند با وجود موانع و دشواری‌ها، انگیزش، پشتکار و تلاش خود را در سطح بالا حفظ کنند و در نتیجه از عملکرد تحصیلی بالایی برخوردار باشند. به‌طور کلی می‌توان چنین استنباط کرد که احتمالاً افراد دارای سرسختی بالا حتی اگر فعالیت و کاری همانند کسب علم برای آنان رغبت‌انگیز نباشد، با استفاده از راهبردهایی این فعالیت‌ها را به فعالیت مثبت‌تری تبدیل می‌کنند و از انجام آن لذت می‌برند. آنان با توجه به ویژگی سرسختی روان‌شناختی در امر تحصیل و کسب علم و دانش، متعهد، مبارزه‌جو و دارای کنترل نسبت به وقایع اطراف خود هستند[29].

آخرین یافته پژوهش حاضر نشان داد که هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی، اشتیاق تحصیلی را پیش‌بینی می‌کنند و از بین مولفه‌های هوش معنوی، تنها مولفه‌های تفکر انتقادی وجودی و آگاهی متعالی توانایی پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی را داشتند. بنابراین هر چه هوش معنوی و سرسختی بالاتر برود، اشتیاق تحصیلی در فرد افزایش می‌یابد که یافته فوق با پژوهش‌های پیشین همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت هوش معنوی از طریق تدارک یک چارچوب برای تفسیر و توصیف تجارب زندگی و به‌موجب آن فراهم‌کردن نوعی احساس و انسجام و به‌هم‌پیوستگی وجودی، در ارتقای عملکرد فردی تلاش می‌کند. به‌تعبیری، هوش معنوی یک سامانه باور منسجم ایجاد می‌کند که باعث می‌شود افراد برای زندگی معنی پیدا کنند و به آینده امیدوار باشند[30]. همچنین می‌توان به پژوهشی اشاره داشت که بیان می‌کند احساس‌های معنوی، تکمیل‌کننده و معنی‌دهنده بخش‌های گوناگون زندگی انسان هستند. این حوزه نوین قدرت، انسان را توانمند می‌سازد که تجربه‌های معنوی خود را به‌صورت سازوکاری برای برخورد و یافتن راه حل برای مشکلات و سختی‌های زندگی به‌کار گیرد[31]. بدین ترتیب، تجربه‌های معنوی همچون سازوکاری برای پویایی‌بخشیدن به زندگی به شیوه‌های خاص عمل می‌کنند. به سخنی دیگر، تجربه‌های معنوی به‌گونه‌ای یگانه و فردی عمل

- students of Qom University of Medical Sciences. Iran J Med Educ. 2013;13(5):431-40. [Persian]
- 17- Khoramirad A, Arsangjang S, Ahmaritehran H, Dehghani H. The relation between spiritual intelligence and test anxiety among nursing and midwifery students: Application of path analysis. Iran J Med Educ. 2013;13(4):319-30. [Persian]
  - 18- Kobasa SC, Maddi SR, Kahn S. Hardiness and health: A prospective study. J Pers Soc Psychol. 1982;42(1):168-77.
  - 19- Maddi SR. Hardiness: An operationalization of existential courage. J Humanist Psychol. 2004;44(3):279-98.
  - 20- Maddi SR, Khoshaba DM. Resilience at work: How to succeed no matter what life throws at you. American: Amacom Div American Mgmt Assn; 2005.
  - 21- Maddi SR, Wadhwa P, Haier RJ. Relationship of hardiness to alcohol and drug use in adolescents. Am J Drug Alcohol Abuse. 1996;22(2):247-57.
  - 22- Narimani M, Mohammad Amini Z, Barahmand U, Abolghasemi A. A study of the relationship between psychological hardiness, thinking styles, social skills and academic achievement in school children. J Psychol. 2007;2(5):93-107. [Persian]
  - 23- Mazloom N, Nisi AK, Makvandi B. The relationship between hardiness and achievement motivation and academic performance of students of Payam Noor University in Ahvaz. Tehran: FGCS DP; 2015. [Persian]
  - 24- King DB. Rethinking claims of spiritual intelligence: A Definition, Model, and Measure. Canada: Trent University; 2008. p. 223.
  - 25- Emmons RA. Is spirituality intelligence? motivation, cognition, and the psychology of ultimate concern. Int J Psychol Relig. 2000;10(1):3-26.
  - 26- Kiyamrie A, Najarian B, Mehrabizadeh M. Construction and validation of a scale to measure psychological hardiness. Psychol J. 1998; 2(3):271-84. [Persian]
  - 27- Fredricks JA, Blumenfeld PC, Paris AH. School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. Rev Educ Res. 2004;74(1):59-109.
  - 28- Molazade A, Gholami M, Hamayeli Mehrabani H, Mortazavi A, Dowlatkah H, Darvishi A. Relationship between the spiritual intelligence, academic achievement, and achievement motivation among the students. Community Health. 2013;7(2-3):56-64. [Persian]
  - 29- Bean J, Eaton SB. The psychology underlying successful retention practices. J Coll Stud Retent. 2001;3(1):73-89.
  - 30- Seligman ME. Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment. 1st edition. New York: Atria Books. 2004.
  - 31- Sung HE, Chu DC. The varieties of religious experience and the retention of clients in Taiwanese faith-based residential drug user treatment. Subst Use Misuse. 2013;48(12):1219-32.
  - 1- Walker KW, Pearce M. Student engagement in one-shot library instruction. J Acad Libr. 2014;40(3-4):281-90.
  - 2- Abbasi M, Dargahi S, Pirani Z, Bonyadi F. Role of procrastination and motivational self-regulation in predicting students' academic engagement. Iran J Med Educ. 2015;15(23):160-9. [Persian]
  - 3- Pintrich PR. A achievement goal theory perspective on issues in motivation terminology, theory, and research. Contemp Educ Psychol. 2000;25(1):92-104.
  - 4- Abedi A, Me'marian A, Shoushtar M, Golshani Monazzah F. A study of the effectiveness of martin's cognitive behavioral multidimensional interventions on academic achievement and engagement of high school female students in Isfahan City. Educ Psychol. 2014;10(32):79-93. [Persian]
  - 5- Archambault I, Janosz M, Fallu J-S, Pagani LS. Student engagement and its relationship with early high school dropout. J Adolesc. 2009;32(3):651-70.
  - 6- Linnenbrink EA, Pintrich PR. Motivation as an enabler for academic success. Sch Psychol Rev. 2002;31(3):313-27.
  - 7- Martin AJ, Liem GAD. Academic personal bests (PBs), engagement, and achievement: A cross-lagged panel analysis. Learn Individ Differ. 2010;20(3):265-70.
  - 8- Hejazi E, Rastegar A, Lavasani M, Ghorbani Jahromi R. Intelligence beliefs and academic achievement: the role of achievement goals and academic engagement. Psychol Res. 2009;12(1-2):25-40. [Persian]
  - 9- Abedi A. Meta-analysis of factors affecting students' motivation high. Tehran: Roshd; 2005. [Persian]
  - 10- Bagheri F, Akbarizadeh F, Hatami H. The relationship between spiritual intelligence and happiness on the nurse staffs of the Fatemeh Zahra Hospital and Bentolhoda Institute of Boushehr City. Iran South Med J. 2011;14(4):256-63. [Persian]
  - 11- Samadi P. Spiritual intelligence. New Thought Educ. 2006-07;2(3-4):99-114. [Persian]
  - 12- Jain M, Purohit P. Spiritual intelligence: A contemporary concern with regard to living status of the senior citizens. J Indian Acad Appl Psychol. 2006;32(3):227-33.
  - 13- Devi RK, Rajesh NV, Devi MA. study of spiritual intelligence and adjustment among arts and science college students. J Relig Health. 2016:1-11.
  - 14- King DB, DeCicco TL. A viable model and self-report measure of spiritual intelligence. Int J Transpers Stud. 2009;28(1):68-85.
  - 15- Abedini Y, Dastjerdy N. The relation between religiosity and spiritual intelligence and their effect on students' academic achievement. New Educ Approach. 2014;9(1):37-52. [Persian]
  - 16- Raisi M, Ahmari Tehran M, Heidari, Jafarbegloo E, Abedini Z, Bathaie S. Relationship between spiritual intelligence, happiness and academic achievement in